

dr hab. Magdalena Swatowska
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina: instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego
w Bydgoszczy

RECENZJA

pracy doktorskiej Pani Yifan Cai

Zlecniodawca recenzji:

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 22.11.2024 roku. Zlecenie podjęte na podstawie art.187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz.742 z późn. zm.) w związku z powierzeniem mojej osobie funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim **Pani Yifan Cai** w dyscyplinie **instrumentalistyka**.

Wraz z pismem informującym mnie o powyższym, otrzymałam pracę doktorską – dzieło artystyczne oraz jego opis pod tytułem "**Studium porównawcze niemieckich i chińskich pieśni artystycznych na przykładzie Dichterliebe op. 48 Roberta Schumanna i chińskich pieśni artystycznych**".

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani Yifan Cai składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD (w dwóch wersjach) oraz opisu o tytule "Studium porównawcze niemieckich i chińskich pieśni artystycznych na przykładzie Dichterliebe op. 48 Roberta Schumanna i chińskich pieśni artystycznych".

Dzieło artystyczne

Dzieło artystyczne zarejestrowane na płycie CD obejmuje niemieckie i chińskie pieśni artystyczne, których wspólnym mianownikiem jest warstwa literacka skupiająca się – w dużym uproszczeniu – na uczuciu miłości. Do opisu zostały dołączone dwie płyty CD, które różnią się między sobą kolejnością zarejestrowanych pieśni.

Pomysłem kompozycyjnym pierwszego albumu jest podział pieśni na trzy grupy utworzone w oparciu o tekst poetycki, omawiający różne stadia uczucia miłości rozwijającego się pomiędzy kobietą a mężczyzną.

Część I – Początek miłości

Pieśni R. Schumanna z cyklu Dichterliebe op. 48:

1. Im wunderschönen Monat Mai
2. Aus meinen Tränen sprießen
3. Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne
4. Wenn ich in deine Augen seh`
5. Ich will meine Seele tauchen
6. Im Rhein, im Heiligen Strome

Pieśni chińskie:

1. Zhao Yuanren – Jiao Wo Ru He Bu Xiang Ta [Jak mam za nią nie tęsknić]
2. Li Weining – Ou Ran [Przypadek]
3. Huang Zi – Cai Lian Yao [Pieśń przy zbieraniu lotosów]
4. Ding Shande – Ai Ren Song Wo Xiang Ri Kui [Kochanek przysłał mi słonecznik]

Część II – Zmiany w miłości

Pieśni R. Schumanna z cyklu Dichterliebe op. 48:

7. Ich grolle nicht
8. Und wüssten`s die Blumen
9. Das ist ein Flöten und Geigen
10. Hör` ich das Liedchen klingen
11. Ein Jüngling liebt ein Mädchen
12. Am leuchtenden Sommermorgen
13. Ich hab` im Traum geweinet
14. Allnächtlich im Traume

Pieśni chińskie:

5. Huang Zi – Chun Si Qu [Wiosenna nostalgia]
6. Chen Tianhe – Shan Zhong [W górach]

Część III – Koniec miłości

Pieśni R. Schumanna z cyklu Dichterliebe op. 48:

15. Aus alten Märchen
16. Die alten bösen Lieder

Pieśni chińskie:

7. Zhang Rui – Ge
8. Zhang Rui – Dao Shi Qu De Ai [Opłakiwanie utraconej miłości]
9. Zhou Wenzhong – Chai Tou Feng [Spinka do włosów w kształcie feniksa]

Na drugiej z płyt utwory umieszczono w innym porządku: kolejno zarejestrowano wszystkie pieśni chińskie (dziewięć) oraz cały cykl Dichterliebe op. 48 Roberta Schumanna, co pozwala słuchaczowi na odbiór dwóch kompletnych kolekcji repertuarowych.

W nagraniu pieśni p. Yifan Cai towarzyszyło troje śpiewaków: p. Chen Xiaohe (sopran), p. Yao Li (sopran) oraz p. Lin Zhiwei (baryton). Realizatorem dźwięku był p. Marcin Studniarz, rejestracji dokonano podczas dwóch sesji nagraniowych (2.08 i 9.11.2023 roku) w Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie.

Idea porównania niemieckich pieśni z cyklu *Dichterliebe* Roberta Schumanna oraz chińskich pieśni artystycznych w oparciu o tekst poetycki mówiący o jednym z fundamentalnych, ale także niejednoznacznych ludzkich uczuć – o miłości – stanowi ciekawy punkt wyjścia. Daje wykonawcom możliwość zaprezentowania szerokiego wachlarza odczuć i barw. Utwory różnią się stylistycznie i estetycznie: pieśni z cyklu *Dichterliebe* to kwintesencja niemieckiego romantyzmu, natomiast zaprezentowane pieśni chińskie to kompozycje XX-wieczne (powstałe pomiędzy rokiem 1926 a 1996).

W realizacji pieśni Roberta Schumanna, szczególnie w partii fortepianu, uderzyła mnie od razu duża powściągliwość – zarówno wyrazowa, jak i brzmieniowa. Pianistka operowała środkami wykonawczymi oszczędnie, świadomie dozując ekspresję w sposób bardzo umiarkowany. W przypadku pieśni nastrojowych, spokojnych, refleksyjnych dało to urzekający efekt. Moim zdaniem, szczególnie pięknie zabrzmiały pieśni: otwierająca cykl „Im wunderschönen Monat Mai”, ponadto „Hör` ich das Liedchen klingen” oraz „Am leuchtenden Sommermorgen”, w których ta ekspresyjna wstrzemięźliwość w połączeniu z subtelnością brzmienia i bardzo plastyczną dynamiką pozwoliły zbudować dyskretną, liryczną przestrzeń dźwiękową. Warta podkreślenia jest również wyjątkowa kreacja wokalna profesjonalnego i bardzo wrażliwego śpiewaka.

Cykl Schumanna zawiera oczywiście również pieśni dynamiczne, ruchliwe czy też dramatyczne, będące nośnikami bardziej skrajnych emocji: wzburzenia i goryczy. W tym spektrum nie zawsze udaje się pianistce odpowiednio przekazać wewnętrzne napięcia wynikające z istoty słowa, a w warstwie muzycznej – chociażby z powtarzalności i jednolitości struktur rytmicznych. Z taką sytuacją spotykamy się w utworze „Ein Jüngling liebt ein Mädchen”, gdzie poprzez zbyt pasywnie wykonaną synkopę p. Yifan Cai nie wykorzystuje w pełni energii zawartej w zmiennej akcentacji i nie oddaje należycie przekory tkwiącej w radosnym nastroju narracji muzycznej, stojącej w sprzeczności z tragizmem wiersza. W mojej opinii, na wyróżnienie w tej grupie zasługują natomiast dwie pieśni cyklu: „Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne” oraz „Aus alten Märchen”. Pianistka zamierzony efekt żywiołowego przebiegu uzyskuje przede wszystkim transparentną artykulacją i stabilną pulsacją, konsekwentnie nie przesadzając z diapazonem dynamicznym.

Warta podkreślenia jest również pieśń „Ich hab` im Traum geweinet”, będąca w dużej mierze swobodną, wokalną deklamacją, przypominającą recytatyw. Doktorantka bardzo umiejętnie stosuje tutaj odpowiednie, niemalże ascetyczne środki wykonawcze, w tym krótką artykulację, doskonale dobraną do wypowiadanego tekstu.

Omawiając cykl *Dichterliebe* nie można nie wspomnieć o kilku pieśniach, które kompozytor zakończył fortepianowym postludium. Te solowe fragmenty zawsze były zinterpretowane przez p. Yifan Cai w sposób bardzo przemyślany, nasycony głębią emocjonalną i plastyką w kształtowaniu brzmienia.

W pieśniach chińskich – w odróżnieniu od pieśni Roberta Schumanna – Kandydatka jawi się zgoła inaczej, jako pianistka bardziej ekspresyjna, grająca z przekonaniem, większą swobodą agogiczną i szerszą amplitudą dynamiczną. Znakomitymi przykładami są pieśni: „Ge”

i „Oplakiwanie utraconej miłości”, w których p. Yifan Cai zbudowała we współpracy ze śpiewaczką bardzo sugestywny przekaz, uzyskując zarazem spójne, homogeniczne brzmienie. Moją uwagę przykuło wspólne odczuwanie czasu, zsynchronizowane „oddychanie” – kluczowe elementy kształtujące jednolitą interpretację. Świadczy to, w mojej opinii, o osobistym zaangażowaniu wykonawców w emocjonalny przekaz, a także o bardzo naturalnym podążaniu za tekstem.

W wielu z pieśni chińskich dominował nastrój nostalgii prawidłowo odzwierciedlony przez pianistkę miękkim, tklwym brzmieniem. W tej grupie wyróżnię utwory: „Jak mam za nią nie tęsknić”, „Kochanek przysłał mi słonecznik” czy „W górach”. Doktorantka plastycznie modelowała w nich charakterologiczną zmienność w oparciu o rozwiązania harmoniczne, a także niuansowała dynamikę, wzbogacając tym samym szczegóły narracji muzycznej prowadzonej w partiach wokalnych.

Wyjątkowo silne wrażenie wywarła na mnie ostatnia z chińskich pieśni o tytule „Spinka do włosów w kształcie feniksa”, w której szczególnie mocno słychać elementy orientalnej melodyki, wykonane perfekcyjnie i zarazem zachwycająco przez wokalistę.

Tematyka pieśni zaprezentowanych na płycie obejmuje zróżnicowane ludzkie doznania związane z uczuciem miłości: nadzieję i zachwyt związane z jej początkiem, radość i ekscytację podczas jej trwania oraz gniew i rozżalenie z powodu jej straty. Niewątpliwie w interpretacjach chińskich Artystów można odnaleźć tę zmienność nastrojów, zilustrowaną bogatą kolorystyką dźwiękową i spójnymi interpretacjami. Pianistka aktywnie współdziałała w tworzeniu narracji muzycznej, zachowując jednak zawsze odpowiednie proporcje pomiędzy głosem i partią fortepianu. Umiejętnie kształtowała brzmienie instrumentu w taki sposób, by właściwie korespondował on ze śpiewem, a przecież – co warto podkreślić – nie miała łatwego zadania, współpracując z trojgiem wokalistów i obracając się w dwóch odmiennych muzycznych światach.

Opis dzieła

Opis dzieła jest bardzo szeroki, wzbogacony wieloma adekwatnymi przykładami nutowymi. Tekst został ujęty w sześciu obszernych rozdziałach, podzielonych konstrukcyjnie na wiele podrozdziałów. Ta misternie zbudowana struktura pracy, a także bardzo komunikatywny język sprzyjają łatwemu odbiorowi treści.

W pierwszym rozdziale dysertacji Kandydatka krótko nakreśliła genezę i zasadnicze cechy pieśni, a także historyczny rozwój tej formy w odniesieniu do pieśni niemieckich i chińskich. W rozdziale drugim przedstawiła sylwetki kompozytorów pieśni zaprezentowanych w dziele artystycznym oraz poetów, których teksty stały się osnową powstania tych utworów. Co jest szczególnie cenne – Doktorantka przybliżyła postaci artystów chińskich, o których nasza wiedza wciąż jest jeszcze dość ograniczona.

W kolejnych rozdziałach (III-V) p. Yifan Cai dokonała analizy pieśni Roberta Schumanna z cyklu *Dichterliebe* oraz chińskich pieśni artystycznych według oryginalnego klucza – podziału dokonanego w nagraniu: początek miłości (rozdział trzeci), zmiany w miłości (rozdział czwarty) oraz koniec miłości (rozdział piąty). Podwaliną omówienia każdego utworu był dla Autorki tekst literacki jako główny nośnik ekspresji. Za każdym razem Doktorantka

dzieli się bardzo osobistymi refleksjami na temat odczytania znaczeń tekstu poetyckiego, idee w nim zawarte opisuje trafnie, a zarazem z dużą wrażliwością. Dokonując dalszej analizy koncentruje się na przedstawieniu wszystkich istotnych elementów kształtujących materię muzyczną: tempo i agogika, harmonia, melodyka i rytm, dynamika i artykulacja. Istotne jest, że uwagi i spostrzeżenia Kandydatki znajdują swoje odzwierciedlenie w przedstawionym nagraniu dźwiękowym.

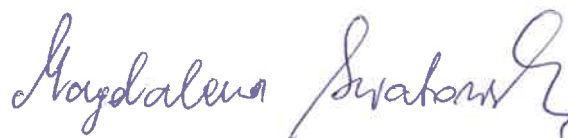
Rozdział szósty stanowi konkluzję wcześniejszych analiz, ujętą w syntetycznej formie studium porównawczego niemieckich i chińskich pieśni. P. Yifan Cai przedstawiła kolejno sposoby kształtowania struktury muzycznej tych utworów w oparciu o warstwę liryczną, przyjrzała się zastosowanym technikom kompozytorskim, omówiła najważniejsze cechy faktury fortepianowej, a także właściwości formowania partii wokalne, w tym ważką rolę immanentnych cech języków: niemieckiego i chińskiego. I znów niezwykle interesujące były uwagi dotyczące artykułowania głosek w języku chińskim przy zastosowaniu różnych tonów, wypowiedziania sylab złożonych z nagłosu i wygłosu.

Opis został uzupełniony podsumowaniem, spisem zamieszczonych w pracy przykładów nutowych oraz szeroką bibliografią i wykazem wydawnictw nutowych. Podsumowując: część opisowa dzieła artystycznego świadczy o kompetencjach Kandydatki, zarówno o wnikliwym docieraniu do teoretycznej wiedzy, jak również o umiejętności korzystania z artystycznych doświadczeń.

Konkluzja:

Praca doktorska przedstawiona przez **Panią Yifan Cai** spełnia oczekiwania i stanowi oryginalne dokonanie artystyczne. Niewątpliwą jego wartością jest utrwalenie na płycie CD – oprócz nieśmiertelnego cyklu Dichterliebe Roberta Schumanna – blisko dziesięciu chińskich pieśni artystycznych, utworów praktycznie nieznanych w naszym kręgu kulturowym. Tym samym stanowi istotny wkład w rozwój reprezentowanej przez Doktorantkę dyscypliny. Stwierdzam, że p. Yifan Cai wykazała się umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, spełniając tym samym wymagania art.187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku.

Pracę doktorską Pani Yifan Cai przyjmuje

dr hab. Magdalena Swatowska